

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології
Кафедра німецької мови

Дипломна робота
магістра
з теми «Фразеологічні одиниці зі стрижневим компонентом «аніمالізм» в
німецькій та українській мовах»

Виконала: студентка 2 курсу, групи Gerb₁-M17z
спеціальності 014 Середня освіта
(Мова і література (німецька))
Німчук Оксана Сергіївна
Керівник Шмирко О. С., кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри німецької мови
Рецензент Сторчова Т. В., кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри англійської мови

Кам'янець-Подільський – 2018 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ЗАСОБИ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ КОНЦЕПТІВ	
1.1 Науково-теоретичні засади концептуального аналізу фразеологічних одиниць	7
1.2 Специфіка фразеологічної мовної картини світу, вербалізованої за допомогою фразеологічних одиниць зі стрижневим компонентом «аніمالізм»	11
1.3 Особливості перекладу фразеологічних одиниць зі стрижневим компонентом «аніمالізм»	19
Висновки до першого розділу	23
РОЗДІЛ 2 ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНА КОНЦЕПТОЛОГІЯ ОБРАЗНИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ ЗІ СТРИЖНЕВИМ КОМПОНЕНТОМ «АНІМАЛІЗМ»	
2.1 Асоціативні паралелі фразеополя людина / дика тварина	25
2.2 Асоціативні паралелі фразеополя людина / свійська тварина	35
2.3 Асоціативні паралелі фразеополя людина / птах	56
2.4 Асоціативні паралелі фразеополя людина / плазуни, земноводні, риби, комахи та павукоподібні	63
Висновки до другого розділу	71
РОЗДІЛ 3 СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ ЗІ СТРИЖНЕВИМ КОМПОНЕНТОМ «АНІМАЛІЗМ»	
3.1 Фразеологічний переклад фразеологічних одиниць зі стрижневим компонентом «аніمالізм»	
3.1.1 Переклад фразеологічних одиниць зі стрижневим компонентом «аніمالізм» фразеологічним еквівалентом	73
3.1.2 Переклад фразеологізмів зі стрижневим компонентом «аніمالізм» аналоговою фразеологічною одиницею	77

3.2 Нефразеологічний переклад фразеологічних одиниць зі стрижневим компонентом «аніمالізм»	
3.2.1 Калькування фразеологічних одиниць зі стрижневим компонентом «аніمالізм»	83
3.2.2 Описовий переклад фразеологічних одиниць зі стрижневим компонентом «аніمالізм»	86
Висновки до третього розділу	90
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	92
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	94
ДОДАТКИ	105

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Дослідження фразеологічних одиниць, як найвиразніших засобів будь-якої мови, займають велику нішу у різних лінгвістичних парадигмах. Це зумовлено, насамперед, загальною спрямованістю сучасної компаративної лінгвістики на виявлення та аналіз / порівняння мовних явищ, пов'язаних з етносом, культурою, народною ментальністю в тісному зв'язку з людиною, її свідомістю, мисленням, духовно-практичною діяльністю. Тісний контакт людини з навколишнім середовищем, з тваринним світом, що відбувався століттями, безперечно, позначився на формуванні фразеологічної системи мови. Оскільки людина виявляє своє бачення дійсності крізь призму індивідуальної асоціативної картини світу, що формується в період її становлення в певному соціальному, культурному, ментальному й лінгвістичному просторі та ґрунтується на образному мисленні, метафоризації, в процесі переосмислення образу виникають певні асоціативні зв'язки, що можуть бути амбівалентними для представників різних культур. Тому вивчення корелятивних зв'язків концептуальної картини світу з лінгвістичними картинами окремих мов залишається однією з найважливіших проблем у сучасній лінгвістиці.

Попри значний інтерес дослідників до вивчення фразеологічних одиниць зі стрижневим компонентом «аніمالізм» як на матеріалі окремих мов (М. Агетхен (M. Agethen), Г. Бюхманн (G. Büchmann), Й. Кьорбер (J. Körber), Р. Лутц (R. Lutz), В. Рихтер (W. Richter), К. Хюнемьордер (C. Hünemörder), М. Дмитрук, Т. Козлова, Д. Мальцева, Г. Онуфрійчук, І. Покровська, В. Телія, Д. Ужченко та ін.), так і в міжмовному зіставному аспекті (О. Брославська, Т. Гончарова, О. Левченко, А. Райхштейн та ін.), природа цього складного феномена залишається сьогодні у багатьох аспектах відкритим питанням.

Зіставне вивчення концептів тваринного світу з погляду їх ролі у розкритті образно-номінативної природи мови є одним із пріоритетних напрямків сучасних концептологічних досліджень, що й зумовило вибір теми дослідження: **«Фразеологічні одиниці зі стрижневим компонентом**

«аніمالізм» в німецькій та українській мовах».

Об'єкт дослідження – фразеологічні одиниці зі стрижневим компонентом «аніمالізм».

Предмет дослідження – особливості вживання та функціонування фразеологічних одиниць зі стрижневим компонентом «аніمالізм» в німецькій та українській мовах.

Мета дослідження – надати характеристику фразеологічній мовній картині світу, вербалізованої в німецькій та українській мовах за допомогою фразеологічних одиниць зі стрижневим компонентом «аніمالізм» та визначити особливості перекладу означених фразеологічних одиниць.

Відповідно до поставленої мети визначено такі **завдання**:

1. Проаналізувати наукову й довідкову літературу з проблеми дослідження та уточнити зміст його ключових понять.

2. Проаналізувати асоціативні паралелі фразеополя людина / дика тварина; людина / свійська тварина; людина / птах; людина / плазуни, земноводні, риби, комахи та павукоподібні. Визначити прототипні уявлення означених концептів та виокремити головні атрибути, що їм приписано українською та німецькою фразеологічними системами.

3. Виокремити способи перекладу німецьких фразеологізмів та проаналізувати обрані фразеологічні одиниці зі стрижневим компонентом «аніمالізм» з точки зору можливості використання означених способів перекладу.

Вибірка матеріалу для дослідження здійснювалась із фразеологічних та ідіоматичних тлумачних одномовних словників, фразеологічних перекладних двомовних словників, застосовувалась інформація словників асоціативних норм (означень), словників-довідників, словників символів.

Для досягнення поставленої мети, вирішення завдань використано комплекс **методів дослідження**: *теоретичних*: вивчення й аналіз наукової й довідкової літератури з метою розгляду загальних теоретичних питань з проблеми дослідження, узагальнення й систематизація одержаних результатів; *діалектичних*: обґрунтування причинно-наслідкових зв'язків, суперечності

між сутністю і явищем, змістом і формою; *статистичних*: методи математичної статистики для з'ясування кількісних залежностей між явищами та процесами, що вивчалися. Дослідження ґрунтувалось на *лінгвокультурологічному підході*: відслідковувався зв'язок фразеологізму з кодами культури, що виявлялося під час їхнього семантичного аналізу, разом з етимологічним і лінгвокраїнознавчим коментарем. Застосовувались *концептуальний аналіз* (культурно значимий концепт розглянуто як одиницю ментального рівня, що у певній системі (картині світу) виконує роль стрижневого елемента), елементи *компонентного аналізу* (виявлення в значенні фразеологізму головного компонента (семи), що визначає його сенс).

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в систематизації німецьких фразеологічних одиниць зі стрижневим компонентом «аніمالізм» згідно виокремлених способів перекладу означених сполучень.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження обговорено та схвалено на науково-практичних конференціях різного рівня: трьох *міжнародних* «Наукові дослідження у 2018 році» (м. Краматорськ, 9 лютого 2018 р.); «Міжкультурна комунікація і перекладознавство: точки дотику та перспективи розвитку» (м. Переяслав-Хмельницький, 15 березня 2018 р.), «Universum View» (м. Краматорськ, 28 вересня 2018 р.); одній *всеукраїнській* «Майбутній науковець – 2017» (м. Сєвєродонецьк, 1 грудня 2017 р.).

Публікації. Основні результати наукового дослідження висвітлено у 4 опублікованих працях (у збірниках матеріалів конференцій).

Структура та обсяг дипломної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (128 найменувань, з них 19 – іноземною мовою) та 10 додатків на 22 сторінках. Загальний обсяг дипломної роботи – 127 сторінок, основний зміст – 93 сторінки. Ілюстрований матеріал подано у 1 таблиці та 1 рисунку.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У дипломній роботі магістра досліджено проблему зіставного вивчення головних концептів фразеологічних одиниць зі стрижневим компонентом «аніمالізм» в німецькій та українській мовах. Результати проведеного дослідження дали підстави сформулювати такі узагальнюючі висновки:

1. На підставі аналізу наукової літератури встановлено, що зіставне вивчення концептів тваринного світу з погляду їх ролі у розкритті образно-номінативної природи мови є одним із пріоритетних напрямків сучасних концептологічних досліджень. З метою реалізації завдань наукового дослідження проаналізовано наукові й довідкові джерела, що дало підстави для уточнення окремих лінгвістичних понять, серед яких ключовими є поняття «фразеологічних одиниць» та «концепту». Тематичну групу фразеологізмів, що позначають тваринний світ, розглянуто як фразеологічні одиниці зі стрижневим компонентом «аніمالізм».

2. Проаналізовано асоціативні паралелі фразеополя людина / дика тварина; людина / свійська тварина; людина / птах; людина / плазуни, земноводні, риби, комахи та павукоподібні. Виокремлено головні атрибути, що приписано: диким тваринам (*агресивний (злий, жорстокий), сильний, сміливий, підступний, хитрий (досвідчений), незграбний, голодний, дурний, боязкий (лише заєць)*); свійським тваринам (*сильний, здоровий, великий, невинний, покірний (терплячий), роботящий, підступний, дурний, впертий, пихатий, брудний, жадібний*); птахам (*вільний, веселий, безтурботний, важливий*); риbam (*здоровий, вільний, жвавий, холодний, млявий*); комахам (*маленька, беззахисна, дзижчить, кусається, як збірне поняття – символ чогось численного*). Зазначено, що тваринна символіка є достатньо виразною, але характеристики тварин виявляються амбівалентними (одному й тому ж концептові можуть одночасно приписуватись різні атрибути: *хитрий і погано живе* (нім. *wie ein schlauer Hund – wie ein Hund leben*), натомість фразеологічні знаки «нижчих рівнів» тяжіють до однозначності.

3. Уточнено структуру способів перекладу фразеологізмів та проаналізовано 612 німецьких фразеологічних одиниць зі стрижневим компонентом «аніمالізм». Розглянуто фразеологічний та нефразеологічний переклад. Визначено, що в межах фразеологічного перекладу еквівалентному перекладу підлягають: повному – 8,3%, неповному – 16,5% досліджених фразеологічних одиниць. Переклад фразеологізмів зі стрижневим компонентом «аніمالізм» аналоговою фразеологічною одиницею із заміною одного стрижневого компонента іншим можлива серед 29,1% досліджених фразеологічних одиниць. 19,1% – можливо / доцільно перекладати аналоговою фразеологічною одиницею без компоненту «аніمالізм». Антонімічному перекладу підлягають 1,1 %, конкретизації та генералізації – по 0,7% фразеологічних одиниць. В межах фразеологічного перекладу калькування можливе / доречне у 6% випадків, описовому перекладу підлягають – у 27,5% проаналізованих фразеологічних одиниць. Було виявлено групи синонімічних фразеологічних одиниць як в німецькій, так і в українській мовах. Окрім того, було виокремлено «перехідні» групи: 2,2 % фразеологізмів визначались як калькування та / чи еквівалентно повний / еквівалентно неповний переклад; 3,4% можуть одночасно підлягати нефразеологічному та фразеологічному перекладу (зі стрижневим компонентом «аніمالізм» та без нього).

Одержані дані свідчать про надзвичайно розвинену фразеологічну систему обох мов, та, як результат, можливість множинного вибору при перекладі означених фразеологізмів, що, з одного боку, сприяє створенню образної картини світу, а з іншого, суттєво ускладнює процес процес її вербалізації.

Розглянуті в роботі питання, звісно, не претендують на всебічне висвітлення означеної проблеми. До перспективних напрямів подальших наукових розвідок віднесено: більш детальний розгляд окремих концептів; порівняльний аналіз другорядних образів – фразеологічних знаків «нижчих рівнів»; проведення концептуального аналізу фразеологічних одиниць на матеріалі більшої кількості мов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Афанасьев А. Н. Древо жизни : избранные статьи. Москва : Современник, 1983. 464 с.
2. Ашукин Н. С., Ашукина М. Г. Крылатые слова. *Литературные цитаты; Образные выражения*. Москва : Художественная литература, 1988. 528 с.
3. Балли Ш. Французская стилистика : учеб. пособие. Москва : Эдиториал УРСС, 2001. 345 с.
4. Березовський І. П. Українські народні казки про тварин. Київ : Наукова думка, 1979. С. 9-44.
5. Бинович, Л. Э., Гришин Н. Н. Немецко-русский фразеологический словарь. Москва : Русский язык, 1975. 656 с.
6. Бойко Н. В. Deutsche Sprichwörter und sprichwörtliche Redensarten : навчальний посібник. Кам'янець-Подільський : Зволейко Д. Г., 2008. 304 с.
7. Боровский Я. Е. Мифологический мир древних киевлян. Київ : Наукова думка, 1982. 102 с.
8. Брославская, Е. М. Этнокультурные особенности зооморфизмов в русском, украинском и английском языках. Москва : Вестник МСУ. 2001. Т. 4. Г. 6. С. 49-52.
9. Булашев Г. О. Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях. Київ, 1992. 414 с.
10. Бутенко Н. П. Словник асоціативних означень іменників в українській мові. Львів : Вища школа, 1989. 325 с.
11. Вежбицкая А. Сравнение – градация – метафора. *Теория метафоры*. Москва : Прогресс, 1990. С. 133-152.
12. Великий тлумачний словник сучасної української мови / за ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2001. 1440 с.
13. Виноградов В. В. Основные типы лексических значений слов. Избранные труды : Лексикология и лексикография. Москва : Наука, 1977. 312 с.

14. Вирган І. О., Пилинська М. М. Російсько-український словник сталих виразів. Харків : Прапор, 2002. 864 с.
15. Воркачев С. Г. Национально-культурная специфика концепта любви в русской и испанской паремиологии. *Филологические науки*. 1995. №3. С. 56-66.
16. Всесвітній словник української мови : веб-сайт. URL : <https://uk.worldwidedictionary.org/%D0%BF%D0%B0%D0%B2%D1%83%D0%BA> (дата звернення: 12.11.2017).
17. Гаврись В. І. Німецько-український фразеологічний словник у 2 Т. / за ред. В. І. Гаврись. Київ : Рад. шк., 1981. Т. 1 : А-Л. 418 с.
18. Гаврись В. І. , Німецько-український фразеологічний словник у 2 Т. / за ред. В. І. Гаврись. Київ : Рад. шк., 1981. Т. 2 : L-Z. 382 с.
19. Гандельман, В. А. Краткий русско-немецкий словарь газетной лексики : *Ок. 25000 слов и выражений*. Москва : Рус. яз., 1990. 335 с.
20. Голоднова Є. Десемантизація елемента «собака» / «Hund» як компонента сталих народних порівнянь і фразеологізмів української та німецької мов. *Лінгвістичні студії*. 2011. № 22 URL : <http://litmisto.org.ua/?p=9031> (дата звернення: 02.04.18).
21. Гончарова, Т. І. Спільність та специфіка мовних зооморфних картин світу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.15. Харків, 1996. 22 с.
22. Д'якова Т. Фразеологічна репрезентація мовної картини світу в українських східнослов'янських говірках: дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Луганськ. нац. ун-т. ім. Т. Шевченка. Луганськ, 2011. 218 с.
23. Денисенко С. Н., Хлівний В. А. Національно-культурна своєрідність фразеологізмів з погляду взаємозв'язку мови і культури. *Язык и культура: 1993 рік* : вторая международная конференция. Доклады. 1993 р. Київ : Коллегиум, 1993. С. 96-97.
24. Дмитрук М. В. Семантичні групи говіркових порівняльних конструкцій з компонентами-назвами свійських тварин. URL : <http://www.ccssu.crimea.ua/tnu/magazine/culture/culture32/part1/zip/dmitruk.zip> (дата звернення 21.09.2018).

25. Доброльожа Г. М. Образна парадигма фразеологізмів з компонентом «собака». *Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка*. 2004. № 14. URL : <http://eprints.zu.edu.ua/1747/1/04dgmfks.pdf> (дата звернення: 13.12.2017).
26. Долгополов Д. А. Сопоставительный анализ соматической фразеологии. Київ, 1973. 41 с.
27. Жайворонок В. В. Проблема концептуальної картини світу та мовного її відображення. *Культура народів Причорномор'я*. 2002. № 32. С. 51-53.
28. Жайворонок В. В. Українська етнолінгвістика : нариси. Київ : Довіра, 2007. 262 с.
29. Жайворонок В. Знаки української етнокультури : словник-довідник. Київ, 2006. 703 с.
30. Жайворонок В. Міфологія і мовний світ народу в інтерпретації О. О. Потебні. *Наукова спадщина О. О. Потебні в контексті сучасності: четвертий Міжнародний конгрес україністів 26-29 серпня 1999 р.* Київ, 2002. С. 74-80.
31. Жуйкова М. Генеза образної предикації в етнолінгвістичному аспекті: дис. ... д-ра. філол. наук / 10.02.01. Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні НАН України. Луцьк, 2009. 470 с.
32. Завадська В., Музиченко Я., Таланчук О. 100 найвідоміших образів української міфології. Київ : Орфей, 2002. 448 с.
33. Козлова Т. В. Семантика фразеологізмів з назвами живих тварин в сучасному російському мові. Москва, 2003. 192 с.
34. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты) : учебник для институтов и факультетов иностранных языков. Москва : Высшая школа, 1990. 253 с.
35. Кубрякова Е. С. Язык и знание: на пути получения знаний о языке: *Части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира.* Москва : Языки славянской культуры, 2004. 560 с.
36. Кузнецов В. Г. Герменевтика и гуманитарное познание. Москва : Изд-во Московского ун-та, 1991. 192 с.
37. Куцик О. Слова-символи як образно-смісловий центр формування

фразеологізмів (на мат. укр. та рос. мов) : дис. ... канд. філол. наук 10.02.01. / Дрогобицький держ. педаг. ун-т. Дрогобич, 1997. 253 с.

38. Лакофф Дж., Джонсон М. Метафори, которми ми живем. *Теория метафоры*. Москва : Прогресс, 1990. С. 387-415.

39. Левченко О. П. Концептуалізація і символіка у фразеології. *Słowo. Tekst. Czas : Materiały Konferencji Naukowej*. Szczecin : WNUS, 2001. С. 216-219.

40. Левченко О. П. Лінгвокультурологія та її термінна система *Проблеми української термінології*. Львів : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2003. № 490. С. 105-113.

41. Левченко О. П. Принцип зоцентризму у фразеотворенні. *Проблеми зіставної семантики*: зб. наук. статей. Київ: КДЛУ, 2001. Вип. 5. С. 206-209.

42. Левченко О. П. Символи у фразеологічних системах української та російської мов: лінгвокультурологічний аспект : дис. ... докт. філ. наук : 10.02.01, 10.02.02. / Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України. Київ, 2007. 242 с.

43. Левченко О. П. Стійкі атрибутивні порівняння з компонентом-зоонімом (на матеріалі української та російської мов). *Вісник Луганського педагогічного університету ім. Т. Шевченка*. Луганськ : Альма-матер, 2004. № 11 (79). С. 201-208.

44. Левченко О. П. Фразеологічна символіка : лінгвокультурологічний аспект: монографія. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2005. 263 с.

45. Лисенко Г. Л., Чепурна З. В. Проблеми перекладу німецьких фразеологічних одиниць з анімальним компонентом українською мовою. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2015. Вип. 59. С. 122-125.

46. Мальцева Д. Г. Германия: страна и язык = *Landeskunde durch die Sprache* : лингвострановедческий словарь. Москва : Астрель, 2001. 416 с.

47. Манакин В. Н. Основы контрастивной лексикологии : близкородственные и родственные языки. Киев, Кировоград : Центрально-Украинское издательство, 1994. 264 с.

48. Мелерович А. М., Мокиенко В. М. Фразеологизмы в русской речи : словарь. Москва : Русские словари, Астрель, 2001. 856 с.
49. Мифологическая энциклопедия. *Животные в мифологии*. URL : <http://mythology.info/myth-animals/myth-animals.html> (дата звернення: 02.03.2018).
50. Мізін, К. І. Компаративні фразеологічні одиниці сучасної німецької мови: шляхи утворення та ідеографія : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.04. Київ, 2004. 19 с. URL : <http://www.nbuv.gov.ua/ard/2004/04mkisui.zip> (дата звернення: 24.05.2018).
51. Мізін, К. І. Німецько-український фразеологічний словник: *Deutsch-Ukrainisches Phraseologisches Worterbuch*. Вінниця : Нова книга, 2005. 302 с.
52. Німецько-русский словарь по общей лексике. URL : <https://classes.ru/all-german/dictionary-german-russian-universal-term-140459.htm> (дата звернення: 24.05.2018).
53. Німецько-український фразеологічний словник у 2 Т. / за ред. В. І. Гаврись та ін. Київ : Рад. шк., 1981. Т. 1 : А-L. 418 с.
54. Німецько-український фразеологічний словник у 2 Т. / за ред. В. І. Гаврись та ін. Київ : Рад. шк., 1981. Т. 2 : L-Z. 382 с.
55. Німчук О. Особливості перекладу фразеологічних одиниць із концептом «аніمالізм» українською мовою з німецької. *Міжкультурна комунікація і перекладознавство: точки дотику та перспективи розвитку* : матеріали I Міжнар. наук.-практичної інтернет-конф., 15 березня 2018 р. Переяслав-Хмельницький : ДВНЗ «Переяслав-Хмельницьк. держ. педаг. ун-т ім. Григорія Сковороди», 2018. С. 248-250.
56. Німчук О. С. Аніمالізми як функціональний компонент у фразеологічних одиницях німецької та української мов. *Майбутній науковець – 2017* : матеріали всеукр. наук.-практ. конф., 1 грудня 2017 р. Северодонецьк : Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля, 2017. С. 750-753.
57. Німчук О. С. Особливості вживання фразеологізмів з компонентом «аніمالізм» в німецькій мові. *Наукові дослідження у 2018 році* : матеріали XV міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених,

9 лютого 2018 р. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2018. С. 223-225.

58. Німчук О. С. Концепт «свиня» у фразеології (порівняльний аспект). *Міжнародна науково-практична конференція «Universum View»* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. 28 вересня 2018 р. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2018. С. 182-183.

59. Новикова Е. В. Зооморфные образы в немецкой языковой картине мира : учебно-методическое пособие. Омск : Изд-во Ом. гос. ун-та, 2009. 96 с.

60. Новикова М. Коментар. *Українські замовляння* / за ред. М. Н. Москаленко. Київ : Дніпро, 1993. С. 199-306.

61. Номис М. Українські приказки, прислів'я і таке інше. Київ : Либідь, 1993. 768 с.

62. Образне слово. Постійні народні порівняння / за ред. І. Гурина. Київ : Дніпро, 1974. 238 с.

63. Онуфрійчук Г. Лінгвокультурний потенціал української етнофразеології: асоціативне поле «людина в колі інших істот» : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.01. Київ, 2016. 20 с.

64. Онуфрійчук Г. Лінгвокультурний потенціал української етнофразеології: асоціативне поле «людина в колі інших істот» дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.01. / Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні. Київ, 2016. 261 с.

65. Опарина Е. О., Сандомирская И. И. Фразеология и коллективная культурная идентичность. *Etnolingwistyka. Problemy języka i kultury*. Lublin : Wydawnictwo UMCS, 1996. S. 372-379.

66. Пасюроківська М. Зоонімічна лексика в польській фразеології: склад, семантика, функції: автореф. дис. . на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук 01.02.03 / Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні. Київ, 2009. 16 с.

67. Пинто де Лима Ж. Новый подход к прототипам: прагматический взгляд. *Вестник Московского ун-та*. 1995. №5. С. 117-126.

68. Пісні Буковини : пісенник / за ред. А. Ф. Яківчука. Київ : Музична Україна, 1990, 479 с.

69. Плав'юк В. С. Українські приповідки. *Едмонтон : Асоціація*

Українських Піонерів Альберти, Т. 1. 1998. 353 с.

70. Покровська, І. Л. Зоонім кінь як складовий компонент турецьких фразеологізмів. *Лінгвістичні студії* : зб. наук. праць. Донецьк : ДонНУ, 2006. Вып. 14. С. 193-196.

71. Потебня А. А. О некоторых символах в славянской народной поэзии. *Символ и миф в народной культуре*. Москва : Лабиринт, 2000. С. 5-91.

72. Прислів'я та приказки. *Взаємини між людьми* / за ред. М. М. Пазяка. Київ : Наукова думка, 1991. 440 с.

73. Прислів'я та приказки. *Людина. Родинне життя. Риси характеру* / за ред. М. М. Пазяка. Київ, 1990. 528 с.

74. Прислів'я та приказки. *Природа. Господарська діяльність людини* / за ред. М. М. Пазяка. Київ : Наукова думка, 1989. 480 с.

75. Райхштейн, А. Д. Сопоставительный анализ немецкой и русской фразеологии. Москва : Высш. школа, 1980. 143 с.

76. Рахманов И. В. и др. Немецко-русский синонимический словарь. Москва : Рус. яз., 1983. 704 с.

77. Селиванова Е. А. Когнитивная ономазиология. Киев : Фитосоциоцентр, 2000. 248 с.

78. Скарбниця народної мудрості / за ред. Т. М. Панасенко. Харків : Фоліо, 2004. 286 с.

79. Словарь української мови = Словарь украинского языка / за ред. з дод. влас. матеріалу Б. Грінченка. Київ : Вид-во АН УРСР, 1958–1959. Т. 1 : А-Ж . 494 с.

80. Словник буковинських говірок / за ред. Н. В. Гуйванюк. Чернівці : Рута, 2005. 688 с.

81. Словник символів культури України URL : <http://ukrlife.org/main/evshan/symbol.htm> (дата звернення: 02.12.2017).

82. Словник української мови: в 11 тт. / за ред. І. К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1970-1980. URL : http://ukrlit.org/slovnyk/slovnyk_ukrainskoi_movy_v_11_tomakh (дата звернення 05.08.18).

83. Смирнов С. Д. Психология образа. Проблема активности

психического отражения. Москва : МГУ, 1985. 230 с.

84. Современная американская лингвистика: Фундаментальные направления / за ред. А. А. Кибрика, И. М. Кобозевой, И. А. Секериной. Изд. 2-е. Москва : Едиториал УРСС, 2002. 480 с.

85. Солодуб Ю. П. Роль словесного комплекса прототипа в реализации коннотативных возможностей фразеологизма. *Филологические науки*. №1. 1996. С. 67-79.

86. Солсо Р. Когнитивная психология. Питер : СПб., 2002. 592 с.

87. Сосенко К. Різдво-Коляда і Щедрий Вечір. *Культурол. оповідь*. Київ : Укр. письм., 1994. 286 с.

88. Сучасна українська літературна мова. *Лексика і фразеологія* / за ред. І. К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1973. 439 с.

89. Телия В. Н. Русская фразеология: семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты. Москва : Школа, 1996. 288 с.

90. Толковый словарь русского языка / за ред. Д. Н. Ушакова. В 4 т. Москва : Государственное издательство иностранных и национальных словарей, Т. 1. 1935-1940 р. 1562 с.

91. Тресиддер Дж. Словарь символов. Москва : ФАИР-ПРЕСС, 1999. 448 с.

92. Ужченко В. Д., Авксентьев Л. Г. Українська фразеологія. Харків : Основа, 1990. 166 с.

93. Ужченко, Д. В. Семантика українських зоофразеологізмів в етнокультурному висвітленні : дис. ... канд. філол. наук : 10. 02. 01 / Харків. Харківський державний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди. Харків, 2000. 248 с.

94. Українська мова : енциклопедія / за ред. Русанівський В. М., Тараненко О. О., Зяблюк М. П. та ін. 2-ге вид., випр. і доп. Київ : Вид-во. «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. 833 с.

95. Українські замовляння / за ред. М. Н. Москаленко. Київ : Дніпро, 1993. 309 с.

96. Українські прислів'я та приказки. Дожовтневий період / за ред.

Й. Багмут, В. Бобкова, А. Багмут. Київ : Вид-во АН УРСР, 1963. 785 с.

97. Українські прислів'я, приказки та порівняння з літературних пам'яток / за ред. М. М. Пазяк. Київ : Наук. думка, 2001. 392 с.

98. Українсько-російський і російсько-український фразеологічний словник (Олейник І. С., Сидоренко М. М.) *Словopedia* : веб-сайт. URL : <http://lang.slovopedia.org.ua/7/53393/96695.html> (дата звернення 12.05.18).

99. Филлмор Ч. Фреймы и семантика понимания / пер. с англ. Ч. Филлмор. Москва: Прогресс, 1988. С. 52-92.

100. Фразеологічний словник української мови. Київ : Наукова думка, 1993. 984 с.

101. Фрай Н. Архетипний аналіз : теорія мітів. Львів : Літопис, 1996 С. 111-135.

102. Франко І. Літературно-критичні праці (1890–1910). *Твори в 50 т.* Т. 16. Київ : Наукова думка, 1984. 508 с.

103. Чабаненко, В. А. Гартоване слово. Запоріжжя : Гарт, 1995. 164 с.

104. Чернейко Л. О., Долинский В. А. Имя Судьба как объект концептуального и ассоциативного анализа. Москва : Вестник МГУ. № 6. 1996. С. 20-41.

105. Чернышева И. И. Фразеология современного немецкого языка Москва : Высшая школа, 1970. 199 с.

106. Шмелев Д. Н. Современный язык. Лексика. Москва : Наука, 1977. 407 с.

107. Энциклопедия. Символы и Знаки. Талисманы, сцигалы, амулеты, обереги URL : <http://sigils.ru/> (дата звернення 28.10.2018).

108. Эпштейн М. Н. «Природа, мир, тайник вселенной...». Система пейзажных образов в русской поэзии. Москва : Высшая школа, 1990. 303 с.

109. Юрченко, О. С., Івченко А. О. Словник стійких народних порівнян. Харків : Основа, 1993. 173 с.

110. Agethen M. : Geheimbund und Utopie. Illuminaten, Freimaurer und deutsche Spätaufklärung. Oldenbourg, München, 1987. 150 S.

111. Büchmann G. : Geflügelte Worte. Der klassische Zitatenschatz. 39.

Auflage, bearbeitet von Winfried Hofmann. *Ullstein*. Berlin, 1993. 304 S.

112. Deutsch-ukrainisches phraseologisches Wörterbuch: stehende/feste Vergleiche URL : https://books.google.com.ua/books?id=aaf8CQAAQBAJ&pg=PA86&lpg=PA86&dq=jmds.+Brust+sieht+aus+wie+eine+Hunde%BCtte&source=bl&ots=JBC74XMkIy&sig=tiELvj9zum4PL_h3a_Owt2YSDu8&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKEwiqoN3l1ZXdAhVKhqYKHW84DMYQ6AEwBnoECAkQAQ#v=onepage&q=%D0%BF%D0%B0%D0%B2%D1%83%D0%BA&f=false (дата звернення 26.10.18).

113. Dobrovolskij D., Piirainen E. Symbole in Sprache und Kultur: Studien zur Phraseologie aus kulturemiotischer Perspektive. Bochum : Brockmeyer, 1997. 485 S.

114. Duden. Redewendungen: Wörterbuch der deutschen Idiomatik. B. 11. Mannheim : Dudenverlag, 2008. 928 S.

115. Ein Stückchen Deutschland. Bilaterales Landeskundeprogramm Ukraine-Deutschland. Die Schule. Lehrerheft. / Burjak L., Kiriljuk W., Nikitina I., Ullrich E. Bonn : Inter Nationes, 1997. 38 S.

116. Hünemörder Christian: Eulen. In : *Der Neue Pauly*. Metzler, Stuttgart und Weimar, 1998. 247 S.

117. Iskos A., Lenkova A. Deutsche Lexikologie : Für pädagogische Hochschulen und Fremdsprachenfakultäten. Aufl. Leningrad : Staatsverl. für Lehrbücher und Pädagogik, 1963. 275 S.

118. Kopaliński W. Słownik symboli. Warszawa : Wiedza Powszechna, 1997. 512 S.

119. Körber J. : Die Wissenschaft bei Dan Brown. Wiley-VCH Verlag, Weinheim, 2009. 197 S.

120. Lakoff G. The Contemporary Theory of Metaphor. *Metaphor and Thought*. 2nd edition. Cambridge : Cambridge University Press, 1992. URL : www.linguistics.berkeley.edu/lingdept/Current/people/facpages/lakoffg.html. (дата звернення 27.10.18).

121. Meyer, Yves; Roques, Sylvie Progress in wavelet analysis and applications: proceedings of the International. France : Atlantica Séguier Frontières,

1993. 791 p.

122. Richter Will: Eulen: In: Der Kleine Pauly. dtv. München, 1979. 421 S.

123. Röhrich L. Lexikon der sprichwörtlichen Redensarten/ Basel : Wien. 1976. 624 S.

124. Schmyrko O. Übersetzungsmöglichkeiten der deutschen und ukrainischen Sprichwörter. *Проблеми лінгвістичної семантики* : матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 23 листопада 2017 року. Рівне : Рівненський державний гуманітарний університет, 2017. С. 152-155.

125. Schmyrko O. Phraseologismen mit Tierbezeichnungen in deutschen und ukrainischen Sprachen (Linguokulturelles Konzept). *Міжкультурна комунікація і перекладознавство: точки дотику та перспективи розвитку* : тези I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. 15 березня 2018 року. Переяслав-Хмельницький : ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», 2018. С. 255-257.

126. Shmyrko O. S. Partielle Äquivalenz bei der Übersetzung der phraseologischen Einheiten mit animalischen Komponenten : матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Universum View2». Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2018. С. 464-469.

127. Shmyrko O. S. Synonymische phraseologische Einheiten mit animalischen Komponenten. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Universum View»*. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2018. С. 186-187.

128. Wörterbuch für Redensarten, Redewendungen, idiomatische Ausdrücke, Sprichwörter, Umgangssprache. URL : <https://www.redensarten-index.de/suche.php?suchbegriff> (дата звернення 12.09.18).